

บทที่ 7

สรุป และอภิปรายผล

งานวิจัยชิ้นนี้ ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ว่า เพื่อสร้างกระบวนการเรียนการสอนที่นักศึกษาพึงพอใจหรือชื่นชอบ และยังเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี โดยเฉพาะจะต้องเกิดทักษะการนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในทางปฏิบัติได้ ในบทที่ 4 5 และ 6 ได้นำเสนอผลการวิจัยพร้อมกับการวิเคราะห์ในเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจ และทักษะการนำไปใช้ของนักศึกษาที่เกิดขึ้น หลังจากผ่านการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR ไปแล้ว ตามลำดับ โดยข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ผลการวิจัยสามบทที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า กระบวนการ PAR เป็นกระบวนการที่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอนพอสมควร เนื่องจากทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างสนุกสนาน และยังทำให้เกิดทักษะการนำไปใช้ในระดับที่น่าพึงพอใจอีกด้วย ในบทนี้ จะรายงานผลสรุป ให้เห็นถึงสาเหตุที่กระบวนการ PAR เหมาะกับการนำไปใช้ในการเรียนการสอน แล้วจึงจะอภิปรายผล ต่อไปว่า ลักษณะเนื้อหาบทเรียน ผู้เรียน และผู้สอนแบบใดจึงจะเหมาะกับกระบวนการ PAR สุดท้ายผู้วิจัยจะรายงานถึง ข้อสังเกต ที่ค้นพบในการวิจัยที่ผ่านมา พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ สำหรับการวิจัยในอนาคตอีกด้วย

7.1 สรุปผลการวิจัย

7.1.1 หลังจากผ่านการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR

นักศึกษาส่วนใหญ่เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับ "ดีมาก"

นักศึกษาส่วนใหญ่เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละบทเรียน ในระดับ "ดีมาก" โดยกระบวนการเรียนการสอนในบทที่ 5/5.1 ทำให้นักศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับ "ดีมาก" มากที่สุด คือ ร้อยละ 66.60 ตามด้วยลำดับที่สองและสามคือ กระบวนการเรียนการสอนในบทที่ 4/4.3 และบทที่ 2 เป็นร้อยละ 61.90 และ 59.25 ตามลำดับ ส่วนกระบวนการเรียนการสอนในบทที่ 4 นั้น เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนน้อยที่สุด เพราะมีนักศึกษาเกินครึ่ง คือร้อยละ 56.52 เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับ "ควรปรับปรุง" ซึ่งปัจจัยทางการเรียนการสอนที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่

- (1) ศึกษาจากเอกสารก่อนแล้วค่อยสรุปบทเรียน ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ค่อนข้างดี
- (2) เนื้อหาต้องไม่ซับซ้อน ไม่รวบรัด จึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ดี
- (3) หากไม่เข้าใจเนื้อหาตอนต้น เนื้อหาตอนต่อมาก็จะทำได้
- (4) การให้นักศึกษาค้นคว้าเอง และสอนกันเอง ก็สามารถทำได้ดี

7.1.2 นักศึกษาพึงพอใจการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR

ความพึงพอใจที่นักศึกษาประเมินให้เป็นคะแนน (10 คะแนน)

ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีการเรียนการสอน ด้วยกระบวนการ PAR โดยรวมแล้วอยู่ในระดับค่อนข้างดี คือนักศึกษาให้คะแนน เฉลี่ยแล้วอยู่ในระหว่าง 7.63 - 9.59 โดยกระบวนการ PAR ในบทเรียนที่นักศึกษาพึงพอใจมากที่สุด คือบทเรียนที่ 6 การวิจารณ์สารคดี ได้คะแนนเฉลี่ย 9.59 ตามด้วยบทที่ 5/5.1 กลวิธีการเขียนสารคดี และ 4/4.4 การเขียนส่วนสรุปเรื่อง คะแนนเฉลี่ย 9.33 และ 9.25 ตามลำดับ ส่วนกระบวนการ PAR ในบทเรียนที่นักศึกษาพึงพอใจน้อยที่สุด คือ บทที่ 3 การรวบรวมข้อมูลและการเขียน Plot ได้คะแนนเฉลี่ย 7.63 จึงสามารถสรุปได้ว่า

- (1) กระบวนการเป็นที่พึงพอใจของนักศึกษา
- (2) กระบวนการที่นักศึกษาพึงพอใจมาก คือการศึกษาจากเอกสารก่อนสรุปบทเรียน
- (3) กระบวนการที่ต้องเรียนซ้ำ โดยเนื้อหาไม่เปลี่ยนแปลง นักศึกษาจะพึงพอใจน้อย
- (4) กระบวนการที่ต้องเรียนซ้ำ หากปรับเนื้อหาและเอกสาร นักศึกษาจะพึงพอใจมาก
- (5) แม้จะต้องไปค้นคว้า และศึกษาเองทั้งหมด นักศึกษาก็ยังพึงพอใจ

ความพึงพอใจที่นักศึกษาประเมินให้โดยเขียนข้อความตอบอัตโนมัติ

จากข้อความตอบที่รวบรวมได้ นักศึกษาให้เหตุผลในเรื่องความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนแบบ PAR 6 ประการ เรียงตามลำดับที่นักศึกษาตอบมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้

- (1) กิจกรรมช่วยเสริมทักษะการนำไปใช้
- (2) กิจกรรมทำให้เข้าใจอย่างแตกฉาน
- (3) กิจกรรมช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียน
- (4) กิจกรรมทำให้ได้เปิดโลกทัศน์กว้างขึ้น
- (5) กิจกรรมทำให้เข้าใจตัวเองมากขึ้น
- (6) กิจกรรมช่วยเสริมสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้สอน

ความไม่พึงพอใจที่นักศึกษาประเมินให้โดยเขียนข้อความตอบอัตโนมัติ

จากข้อความตอบที่รวบรวมได้ นักศึกษาให้เหตุผลในเรื่อง “ความไม่พึงพอใจที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนแบบ PAR” ไว้ 5 ประการ ดังนี้

- (1) เนื้อหาเยอะ จึงยังคงมีบางประเด็นที่ไม่เข้าใจ
- (2) หากขาดเรียน ก็จะไม่เข้าใจ
- (3) สนุกกับกิจกรรมมากเกินไป จนลืมเนื้อหา
- (4) ไม่ชอบการทำงานกลุ่ม
- (5) อายากฝึกมากกว่า 1 ครั้ง

7.1.3 ทักษะการนำไปใช้ที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา วิชาการเขียนสารคดีหลังจาก ผ่านการเรียนการสอนด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ด้านทักษะการนำไปใช้ที่เกิดขึ้น โดยการวิเคราะห์ผลนี้ ได้วิเคราะห์จากข้อมูลหลายด้าน ซึ่งทำให้ได้ผลที่แตกต่างกันไปบ้าง ดังจะแบ่งรายงานเป็น 5 ส่วน ดังนี้

- (1) ทักษะการนำไปใช้เกิดขึ้นกับนักศึกษา “มาก” : วิเคราะห์จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Evaluation)
- (2) ทักษะการนำไปใช้เกิดขึ้นกับนักศึกษา “มากที่สุด” : วิเคราะห์จากเหตุผลที่ผู้เรียนพึงพอใจ
- (3) ทักษะการนำไปใช้เกิดขึ้นกับนักศึกษาในระดับ “ดี” : วิเคราะห์จากงานที่นักศึกษาได้รับมอบหมาย
- (4) ทักษะการนำไปใช้เกิดขึ้นกับนักศึกษา “เชิงลึก” : วิเคราะห์จากโครงการฝึกปฏิบัติ
- (5) ทักษะการนำไปใช้เกิดขึ้นกับนักศึกษา “จริง” : วิเคราะห์จากการประเมินตนเอง (Self Assessment)

7.1.4 กระบวนการ PAR สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ดี

จากผลการวิจัยที่รายงานไปในบทที่ 4-6 ได้ข้อสรุปที่ค่อนข้างชัดเจนว่า “กระบวนการ PAR สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ดี” และเพื่อแสดงให้เห็นถึงเหตุผลที่เป็นรูปธรรมมายืนยันข้อสรุปดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้สรุปข้อมูลทั้งหมดไว้ในตารางที่ 16 เพื่อจะได้เห็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกัน ระหว่าง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการนำไปใช้ และความพึงพอใจ ของนักศึกษาที่เกิดขึ้นหลังจากผ่านการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR

ตารางที่ 16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการนำไปใช้ และความพึงพอใจของนักศึกษาที่เกิดขึ้นหลังจากผ่านการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR

บทที่/เนื้อหา	จำนวนร้อยละของนักศึกษาที่เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในระดับดีมาก และ ดี ¹			ระดับทักษะการนำไปใช้ของนักศึกษา วิเคราะห์จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ²		คะแนนความพึงพอใจที่นักศึกษาประเมินให้ ³ (10)
	ดีมาก	ดี	รวม	มาก	น้อย	
บทที่ 1/1.1 สารคดีและงานเขียนประเภทอื่น ๆ	41.37	20.68	62.05	✓		8.90
บทที่ 1/1.2 ลักษณะสำคัญของสารคดี	64	16	80	✓		
บทที่ 2 การมองสถานการณ์ให้เป็นสารคดีฯ	59.25	14.82	74.07	✓		8.90
บทที่ 3 การรวบรวมข้อมูลและ Plot	39.28	35.71	74.99	✓		7.63
บทที่ 4 โครงสร้างสารคดี	13.04	13.04	26.08		✓	. ⁴
บทที่ 4/4.1 ชื่อเรื่อง	56.52	17.39	73.91	✓		8.8
บทที่ 4/4.2 นำเรื่อง						8.61

¹ ข้อมูลเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา โดยละเอียด ได้ในบทที่ 4

² ข้อมูลเรื่องทักษะการนำไปใช้ที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา โดยละเอียด ได้ในบทที่ 6

³ ข้อมูลเรื่องความพึงพอใจของนักศึกษา โดยละเอียด ได้ในบทที่ 5

⁴ ยังไม่ได้วัดความพึงพอใจตอนท้ายบทที่ 4 นี้ เพราะนักศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ในระดับ “ควรปรับปรุง” จึงได้ทำกระบวนการซ้ำอีกครั้ง โดยแบ่งหัวข้อการเรียนออกเป็น 4 ข้อย่อย (4.1-4.4) แล้วจึงวัดความพึงพอใจทีละครั้งตามหัวข้อ

ตารางที่ 16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการนำไปใช้ และความพึงพอใจของนักศึกษาที่เกิดขึ้นหลังจากผ่านการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR

บทที่/เนื้อหา	จำนวนร้อยละของนักศึกษาที่เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในระดับดีมาก และ ดี ¹			ระดับทักษะการนำไปใช้ของนักศึกษา วิเคราะห์จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ²		คะแนนความพึงพอใจที่นักศึกษาประเมินให้ ³ (10)
	ดีมาก	ดี	รวม	มาก	น้อย	
บทที่ 4/4.3 การเดินเรื่อง	37.50	33.33	70.83	✓		9.06
บทที่ 4/4.4 ส่วนสรุปเรื่อง	61.90	23.80	85.70	✓		9.25
บทที่ 5/5.1 กลวิธีการเขียน	66.60	16.66	83.26	✓		9.33
บทที่ 5/5.2 คุณลักษณะของสารคดี	47.06	17.64	64.70	✓		8.63
บทที่ 6/6.1 วิจารณ์แก่นเรื่องและโครงเรื่อง	30	30	60	✓		9.59
บทที่ 6/6.2 วิจารณ์โครงสร้างสารคดี	50	31.25	81.25	✓		
บทที่ 6/6.3 คุณลักษณะกลวิธีการเขียนสารคดี	55.55	16.66	72.21	✓		

จากผลสรุปในตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่า เมื่อนำกระบวนการ PAR ไปใช้ในการเรียนการสอนแล้วส่งผลให้

- นักศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน “มาก”
- นักศึกษาเกิดทักษะการนำไปใช้ “มาก”
- นักศึกษาพึงพอใจกับการเรียนการสอนแบบนี้ “มาก”

จึงพอสรุปได้ว่า กระบวนการ PAR สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ดี เพราะทำให้เกิดผล 3 ด้าน อันเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอน ได้แก่

- นักศึกษาได้เรียนรู้ เข้าใจบทเรียนอย่างถ่องแท้ (เพราะเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน “มาก”)
- นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่เข้าใจ ไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ (เพราะเกิดทักษะการนำไปใช้ “มาก”)
- นักศึกษาสนุก และชื่นชอบกับกระบวนการเรียนการสอน (เพราะพึงพอใจกับการเรียนการสอนแบบนี้ “มาก”)

7.2 อภิปรายผล

การเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR ในวิชา นท.416 การเขียนสารคดี ภาคเรียน 2/2548 ที่ผ่านมา บางบทเรียนประสบความสำเร็จทันที แต่บางบทเรียนก็ไม่ประสบความสำเร็จ และต้องให้นักศึกษากลับไปเรียนซ้ำอีกครั้ง จึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับที่ต้องการ ใน การนี้จึงแสดงให้เห็นว่า กระบวนการ PAR อาจจะไม่เหมาะสมกับทุก ๆ เนื้อหา และอาจจะไม่ เหมาะกับผู้เรียนทุกคน รวมถึงลักษณะกิจกรรมในช่วงศึกษา (Study) ที่แตกต่างกัน อาจส่งผลให้ เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างกัน ดังจะอภิปรายต่อไปนี้

7.2.1 ลักษณะเนื้อหาที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR

(1) เนื้อหาต้องไม่ซับซ้อน ไม่รวบรัด จึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ดี

ในบทที่ 4 มีนักศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนน้อยมาก คืออยู่ในระดับ “ควรปรับปรุง” ถึงร้อยละ 56.52 ทั้งนี้ เมื่อกลับไปดูเนื้อหาที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน บทที่ 4 นั้น พบว่า เป็นเนื้อหาที่เยอะเกินไป คือ เป็นเนื้อหาเรื่องโครงสร้างสารคดี ซึ่งประกอบไปด้วยหัวข้อย่อยอีก 4 หัวข้อ ได้แก่ ชื่อเรื่อง นำเรื่อง การเดินเรื่อง และสรุปเรื่อง ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่า กระบวนการ PAR ไม่เหมาะกับการเรียนการสอนในบทที่มีเนื้อหามาก หรือมีเนื้อหาที่มีหัวข้อย่อย ๆ ซับซ้อนลง ไปมากนัก ดังนั้นผู้สอนได้ให้นักศึกษาเรียนรู้ใหม่อีกครั้ง โดยแบ่งหัวข้อที่จะให้เรียนรู้ ออกเป็น 3 ครั้ง 4 หัวข้อ ด้วย “วิธีการศึกษาจากเอกสารจริง” เช่นเดิม (แบ่งเป็น 4.1 ชื่อเรื่อง กับ 4.2 นำเรื่อง 4.3 การเดินเรื่อง และ 4.4 ส่วนสรุปเรื่อง) ผลที่ได้คือ นักศึกษาสามารถเรียนรู้และเข้าใจบทเรียนได้ เป็นอย่างดี เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับดีมากถึงร้อยละ 56.52 37.50 และ 61.90 ตามลำดับ อันส่งผลต่อการออกแบบการเรียนการสอนในบทต่อ ๆ มา คือบทที่ 5 และ 6 โดย ผู้สอนได้แบ่งหัวข้อให้เรียนรู้ในลักษณะเดียวกันนี้ ซึ่งทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ดีเช่นกัน

(2) เนื้อหาที่เชื่อมโยงกัน ต้องทำให้นักศึกษาเข้าใจตั้งแต่ต้น

ในกรณีบทที่ 3 และ บทที่ 6/6.1 ซึ่งมีเนื้อหาในการเรียนการสอนคาบเดียวกัน คือ ในบทที่ 3 เรียนรู้เรื่องการรวบรวมข้อมูลและการเขียนโครงเรื่อง และในบทที่ 6/6.1 คือการวิจารณ์แก่นเรื่อง และโครงเรื่อง เมื่อนักศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบทที่ 3 ไม่สูงมาก กล่าวคือนักศึกษายัง ไม่ค่อยเข้าใจเรื่องการเขียนโครงเรื่อง จึงทำให้ไม่สามารถวิจารณ์แก่นเรื่องในบทที่ 6/6.1 ได้

ไม่ติดกันเช่นกัน ดังนั้นหากจะต้องให้นักศึกษาเรียนรู้ถึงเนื้อหาที่เชื่อมโยงกันเช่นนี้ ผู้สอนควรจะย้ำ และเน้นให้นักศึกษาเข้าใจและเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงตั้งแต่ต้น

7.2.2 ลักษณะผู้เรียนที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR

จากการเรียนการสอนที่มีการวัดผล หรือประเมินหลายครั้ง ทั้งประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแบบฝึกหัดท้ายบท ประเมินความพึงพอใจด้วยข้อคำถามอัตนัย รวมถึงการประเมินทักษะการนำไปใช้อีกด้วย ข้อคำถามต่าง ๆ ที่รวบรวมได้จากนักศึกษา ทำให้มองเห็นว่ากระบวนการ PAR อาจเหมาะกับผู้เรียนที่มีลักษณะบางประการ จึงจะทำให้เกิดผลดีทั้งในด้านการเรียนรู้ อย่างสนุกสนาน และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ลักษณะดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

(1) ต้องเข้าเรียนเป็นประจำ สม่ำเสมอ

ประเด็นนี้ นักศึกษา 3 คน ได้เขียน เหตุผลที่ไม่พึงพอใจต่อการเรียนการสอนมาว่า “หากขาดเรียน ก็จะไม่เข้าใจเนื้อหา แม้จะยืมสมุดจดของเพื่อนมาอ่านเองโดยละเอียดแล้วก็ตาม” แสดงให้เห็นว่า กระบวนการ PAR นี้ เป็นกระบวนการที่เหมาะสมกับนักศึกษาที่เข้าเรียนเป็นประจำ เพราะจะทำให้เข้าใจบทเรียนอย่างถ่องแท้ และเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และหากขาดเรียนแล้วก็จะไม่เข้าใจ และไม่สามารถศึกษาจากสมุดจดของเพื่อนร่วมชั้นได้ เนื่องจาก สำหรับคนที่เข้าเรียน เมื่อเกิดความเข้าใจแล้ว ก็จะไม่จดละเอียด ซึ่งทำให้คนที่ไม่เข้าเรียน ไม่สามารถเรียนรู้เนื้อหาจากสมุดจดได้ตามลำพัง

(2) ต้องชอบการทำกิจกรรมกลุ่ม และรู้จักการทำงานเป็นทีม

กิจกรรมส่วนใหญ่ในการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR นี้ มักจะให้แบ่งกลุ่ม และศึกษา ร่วมกัน หากนักศึกษาคนใด ไม่สนใจ ไม่ใส่ใจช่วยเหลืองานกลุ่ม ก็จะไม่เกิดความเข้าใจในบทเรียน แสดงให้เห็นใน เหตุผลที่ไม่พึงพอใจต่อการเรียนการสอนที่นักศึกษา 1 คนเขียนตอบมาว่า “หากไม่ได้ช่วยทำงานกลุ่ม ก็จะไม่เข้าใจบทเรียน”

นอกจากนี้ยังมีนักศึกษา 2 คน เขียนว่า “คนในกลุ่มบางคน ไม่ช่วยงานกลุ่มเลย” แสดงให้เห็นว่า เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนบางคนในกลุ่ม อันอาจจะทำให้รู้สึกไม่สนุกกับการเรียนการสอนในวันนั้น ๆ ก็เป็นไปได้

นักศึกษาอีก 1 คนเขียนว่า “การจับกลุ่ม มักจะอยู่กับเพื่อนกลุ่มเดิม ๆ ทำให้ขาดความหลากหลายในความคิด และทำให้บางคนไม่ได้ทำความรู้จักกัน” กับอีก 1 คนเขียนว่า “การแบ่งกลุ่มโดยมีคนน้อยเกินไป ทำให้คิดอะไรได้ไม่มาก” ซึ่งในกรณีของนักศึกษา 2 คนหลังนี้ แสดงให้เห็นว่า การทำกิจกรรมกลุ่มควรจะให้นักศึกษาจับกลุ่มหมุนเวียนกัน เพื่อให้รู้จักกันทั่วถึง และอย่าจับกลุ่มเล็กหรือใหญ่เกินไป เพื่อทุกคนจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยกัน

(3) ต้องเป็นคนที่ยอมรับฟังความเห็นของผู้อื่น

ในกรณีนี้ นักศึกษา 8 คน ได้เขียนแสดงเหตุผลที่พึงพอใจการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR ว่า “การทำกิจกรรมทำให้ ได้เห็นความคิดอันหลากหลายของเพื่อน ทำให้รู้ว่าคนเรามีความคิดที่แตกต่างกัน และได้รู้ว่าเพื่อน ๆ มีความสามารถมากกว่าที่คิด ทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองให้มีความสามารถมากขึ้น” ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า การทำกิจกรรมยังผลดีอย่างยิ่งยวด คือ นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน จนกลายเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น ซึ่งทั้งนี้ ก็ขึ้นอยู่กับตัวนักศึกษาเองด้วย ที่จะต้องใจกว้าง เปิดรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมชั้น ไม่ควรเป็นคนที่ยึดเอาแต่ความคิดของตัวเองเป็นใหญ่ เพราะจะทำให้คิดว่าตัวเองเก่งแล้ว และหยุดพัฒนาความสามารถของตนไว้เพียงแค่นั้น

(4) ท่องจำไม่เก่ง ก็เรียนได้

นักศึกษาจำนวน 6 คน เขียนแสดงเหตุผลที่พึงพอใจการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR ว่า “กิจกรรมทำให้เข้าใจต้องแท้ โดยไม่ต้องกลับมาท่องอีก” แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่เป็นคนท่องจำไม่เก่ง ก็สามารถเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีได้ หากเรียนด้วยกระบวนการ PAR

(5) ต้องมีวินัยในตัวเอง และมีความรับผิดชอบสูง

เนื่องจากการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR นี้ เน้นการทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจก่อนสรุปเนื้อหาบทเรียน ดังนั้น ทุกคาบเรียนจึงจะมีกิจกรรมให้ทำตลอด และทุกครั้ง जबบทเรียนก็จะมีแบบฝึกหัดเพื่อฝึกทักษะให้กับนักศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนไป ในการนี้หากนักศึกษาสามารถร่วมกิจกรรมได้ทุกครั้ง ทำแบบฝึกหัดทุกบทเรียน นักศึกษาก็จะเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีโดยไม่ต้องกลับมาท่องจำอีก ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นในข้อ (4) ดังนั้น ผู้เรียนที่เหมาะสมกับกระบวนการ PAR นี้ จึงต้องเป็นผู้ที่มีวินัยในตัวเอง เข้าเรียนทุกครั้ง และต้องมีความรับผิดชอบสูง โดยจะต้องทำแบบฝึกหัดส่งทุกชิ้น

(6) กระบวนการ PAR เหมาะกับชั้นเรียนที่มีผู้เรียนจำนวนไม่มากไม่น้อยเกินไป

ด้วยการเรียนการสอนที่เน้นการทำกิจกรรม และต้องประเมินผลเพื่อวัดพัฒนาการของนักศึกษาทุกระยะ ทำให้กระบวนการนี้ไม่สามารถใช้กับชั้นเรียนที่มีผู้เรียนจำนวนมากได้ เพราะจะทำให้ผู้สอนเอาใจใส่ผู้เรียนได้ไม่ทั่วถึง ในขณะที่เดียวกัน หากผู้เรียนมีจำนวนน้อยเกินไป ก็จะทำให้กิจกรรมกลุ่มได้ไม่บรรลุผลดีนัก เพราะขาดความหลากหลายทางความคิด และจะทำให้ผู้เรียนไม่ค่อยได้เปิดมุมมองให้กว้างขึ้น อันจะทำให้สร้างสรรค์ผลงานออกมาได้ไม่แปลกใหม่นัก

ในการนี้ จากการวิจัยที่ผ่านมา เห็นได้ชัดว่า นักศึกษาในตอนเรียนที่ 1 จำนวน 20 คนนั้น เป็นจำนวนที่ค่อนข้างจะพอดีกับการทำกระบวนการ PAR เพราะจากการให้ประเมินตนเอง (Self Assessment) นักศึกษาประเมินว่าตนมีพัฒนาการด้านความสามารถทางการเขียน มีมุมมองต่อคนและสังคมดีขึ้น ในระดับคะแนนที่สูงกว่านักศึกษาในตอนเรียนที่ 2^{*} แต่ในตอนเรียนที่ 1 นี้ก็ยังมีนักศึกษา 3 คน เขียนอธิบายแสดงความไม่พึงพอใจที่มีต่อกระบวนการ PAR นี้ว่า “คนในกลุ่มบางคนไม่ช่วยงานกลุ่มเลย” ทำให้ผู้สอนต้องกลับมาพิจารณาอีกครั้งว่า จำนวนผู้เรียนอาจจะมีจำนวนมากเกินไปจนทุกคนไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม หรืออีกทางหนึ่งคือ กิจกรรมต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น

สำหรับนักศึกษาในตอนเรียนที่ 2 จำนวน 6 คน ก็นับว่าเป็นจำนวนน้อยเกินไป จนมีนักศึกษา 1 คนเขียนอธิบายแสดงความไม่พึงพอใจที่มีต่อกระบวนการ PAR นี้ว่า “การแบ่งกลุ่มโดยมีคนน้อยเกินไป ทำให้คิดอะไรได้ไม่มาก” ซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่า ผู้เรียนจำนวนน้อยเกินไปทำให้ขาดความหลากหลายทางความคิด และทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสที่จะเปิดโลกทัศน์

7.2.3 ลักษณะกิจกรรมในช่วงศึกษา (Study) ที่เหมาะสมกับการเรียนการสอน

(1) ศึกษาจากเอกสารก่อนแล้วค่อยสรุปทเรียน ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ค่อนข้างดี

วิธีการศึกษาทเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนช่วงศึกษา (Study) มีหลายรูปแบบได้แก่ การศึกษาจากเอกสารก่อน แล้วค่อยสรุปทเรียนร่วมกัน การอภิปรายถึง “ประเด็นปัจจุบัน” เพื่อเรียนรู้บทเรียน การให้นักศึกษาไปค้นคว้าด้วยตัวเองทั้งหมด แล้วกลับมาสอนเพื่อนร่วมชั้น และการศึกษาด้วยการทำกิจกรรมแบบอุปมา

* รายละเอียดการประเมินตนเอง ได้ที่บทที่ 6 ตารางที่ 15

รูปแบบส่วนใหญ่ ถึง 11 ใน 13 บทเรียน เป็นแบบ “การศึกษาจากเอกสารก่อน” แล้วค่อยสรุปบทเรียนร่วมกันในช่วงต่อไป (คือ ช่วง Reflection) ซึ่งนับว่าเป็นวิธีที่ดีที่จะทำให้ นักศึกษาเกิดความรู้ ความเข้าใจในแต่ละบทเรียนค่อนข้างมาก เพราะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในภาพรวมแล้วอยู่ในระดับ “ดีมาก” เป็นส่วนใหญ่

(2) การศึกษาจากเอกสารก่อนสรุปบทเรียน เป็นรูปแบบที่นักศึกษาพึงพอใจมาก

กระบวนการที่ได้คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุดคือ การเรียนการสอนในบทที่ 6 ซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยถึง 9.59 โดยวิธีการศึกษาบทเรียนที่ใช้คือ “การศึกษาจากเอกสารก่อนสรุปบทเรียน” อันเป็นวิธีการศึกษาที่ผู้สอนใช้ในแทบทุกบทเรียน (ยกเว้น บทที่ 1/1.2 บทที่ 2 และบทที่ 5/5.2) ซึ่งส่งผลให้นักศึกษาพึงพอใจในการเรียนการสอนด้วยคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า 8.5 ทั้งสิ้น ดังนั้น หากตัดสินใจด้วยคะแนนความพึงพอใจโดยเฉลี่ยนี้ จึงพอสรุปได้ว่า การศึกษาบทเรียนด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสารก่อนสรุปบทเรียน เป็นวิธีการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับการนำมาใช้ในการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง

(3) บทเรียนที่ต้องเรียนซ้ำ ต้องปรับเนื้อหาและเอกสาร นักศึกษาจึงจะพึงพอใจ

หากกระบวนการในครั้งใดส่งผลให้นักศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่ำ และจำเป็นต้องให้เรียนซ้ำอีกครั้ง จะต้องปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้ต่างไปจากการเรียนการสอนในครั้งแรก โดยเฉพาะหัวข้อใหญ่ ที่มีเนื้อหาซับซ้อน ควรจะแบ่งหัวข้อให้เรียนรู้ทีละหัวข้อย่อย และวัดผลสัมฤทธิ์เป็นครั้ง ๆ ไป เช่น การเรียนในบทเรียนที่ 4 ที่นักศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ในระดับต่ำ เป็นจำนวนกว่าร้อยละ 50 จึงให้เรียนซ้ำใหม่ ด้วยการแบ่งหัวข้อออกเป็น 4 เรื่องและเรียนกับวัดผลไปทีละหัวข้อ ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น และนักศึกษาก็ยังคงพึงพอใจสูง ตรงกันข้ามกับการเรียนบทเรียนที่ 3 ที่นักศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ต่ำเช่นกัน แต่ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนเรียนซ้ำในกระบวนการรูปแบบเดิม เนื้อหาเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ถึงแม้สุดท้ายจะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น แต่นักศึกษาประเมินให้คะแนนความพึงพอใจต่อกระบวนการในบทเรียนนี้ต่ำกว่าบทอื่น ๆ คือ 7.63

7.2.4 ข้อควรคำนึง สำหรับผู้สอนที่จะนำกระบวนการ PAR ไปใช้ในการเรียนการสอน

- (1) ทำความเข้าใจหลักการของกระบวนการ PAR ก่อน แล้วค่อยนำไปใช้ให้บรรลุเป้าหมายที่เหมาะสม

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ว่า "การศึกษา (study) สถานการณ์ → การแสดงปฏิกิริยา (reflection) ต่อสถานการณ์ → การกระทำ (action) ต่อสถานการณ์" เป็นกระบวนการที่เป็นวัฏจักรมุ่งให้เกิดประโยชน์กับผู้เข้ามีส่วนร่วมทุกคนมากกว่าการทดสอบประสิทธิภาพของสิ่งเร้า (stimulus) ใด ๆ จากภายนอกกลุ่ม และเป็นกระบวนการที่เน้นและกระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วม ในทุกขั้นตอนของการจัดการปัญหา อันจะเกิดประโยชน์กับผู้ร่วมกระบวนการทุกคนเอง ในกรณีนี้แสดงให้เห็นว่า กระบวนการ PAR เหมาะที่จะนำไปใช้กับการเรียนการสอนที่มีปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้เรียน หากเป็นปัญหาด้านอื่น ๆ อาจจะต้องเลือกใช้กระบวนการอื่น ๆ แทน

- (2) วางแผนกิจกรรมให้สอดคล้องกับปัญหาที่ต้องการแก้ไข และเนื้อหาบทเรียน

ในเมื่อกระบวนการ PAR เหมาะกับการนำไปใช้ในการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่มี ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ดังนั้น อันดับแรกที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงคือ กำหนดหรือระบุให้ชัดเจนว่าในชั้นเรียนของตนมีปัญหาอะไรเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ซึ่งในงานวิจัยนี้ ปัญหาที่ระบุคือ "ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในทางปฏิบัติได้จริง หรือขาดทักษะการนำไปใช้" แล้วออกแบบกิจกรรมที่จะแก้ปัญหานั้นได้ โดยยึดหลักการของกระบวนการ PAR เป็นแนวทาง โดยจะต้องไม่ลืมว่าต้องสอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนด้วย

- (3) มีความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรม ให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด

เนื่องจากกระบวนการ PAR เป็นกระบวนการที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในบทเรียนที่มีเนื้อหาไม่เยอะ และไม่ซับซ้อน และหากเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่สูงในบทเรียนใด ก็ต้องกลับมาทำกระบวนการเรียนการสอนซ้ำอีก เพื่อให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง (ดังเช่นในบทเรียนที่ 4 ที่ต้องเรียนซ้ำใหม่ โดยแบ่งเป็น 4 หัวข้อย่อย แล้วเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่น่าพอใจมากขึ้น) ในขณะเดียวกัน การเรียนซ้ำในครั้งที่สอง หากไม่ปรับเปลี่ยนองค์ประกอบใด ๆ เลย ก็จะทำให้นักศึกษารู้สึกเบื่อ และไม่พึงพอใจได้ในที่สุด (ดังเช่น การเรียนการสอนในบทที่ 3 ที่

* รายละเอียดเรื่องการเรียนรู้การสอนบทที่ 4 ซ้ำ 2 ครั้ง ได้ในบทที่ 5 ตารางที่ 8

นักศึกษาได้เรียนซ้ำ 2 ครั้ง โดยไม่ได้เปลี่ยนองค์ประกอบของกระบวนการเลย แม้นักศึกษาจะเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับดีขึ้น แต่นักศึกษาก็ให้คะแนนความพึงพอใจไม่มากนัก¹

ทั้งนี้จึงแสดงให้เห็นว่า ผู้สอนความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรม ให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด หากกิจกรรมใดไม่สัมฤทธิ์ผล ก็ต้องปรับปรุงใหม่ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดี และนักศึกษาพึงพอใจด้วย

(4) กำหนดเครื่องมือในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ชัดเจน และควรจะทำทุกระยะ เพื่อจะได้เห็นพัฒนาการของนักศึกษา

การเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR นี้จำเป็นที่จะต้องกำหนดเครื่องมือในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ชัดเจน เช่น การทำแบบฝึกหัดท้ายบท ที่มีเกณฑ์การให้คะแนนที่เป็นมาตรฐานเหมือนกันทุกคน ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบว่า นักศึกษาเข้าใจและเกิดทักษะการนำไปใช้มากน้อยเพียงใด และจะได้วางแผนต่อไปว่า ควรให้นักศึกษาเรียนบทเรียนต่อไป หรือเรียนซ้ำอีกครั้ง เพื่อจะได้เข้าใจและนำไปใช้ได้อย่างแท้จริง

(5) เป็นคนช่างสังเกต และคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม

เนื่องจากกระบวนการ PAR เป็นกระบวนการที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาในชั้นเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนจึงต้องเป็นคนช่างสังเกต เอาใจใส่กับผู้เรียนทุกคน เพื่อจะได้แก้ปัญหาที่กำหนดไว้ได้อย่างแท้จริง มิเช่นนั้น อาจเกิดกรณีที่นักศึกษาไม่พึงพอใจ เพราะเพื่อนร่วมชั้นเรียน ไม่ช่วยกิจกรรมกลุ่ม ขึ้นมาได้ และสุดท้ายนักศึกษาที่ไม่ร่วมกิจกรรมกลุ่ม ก็จะเป็นคนที่ไม่เกิดพัฒนาการทางการเรียนในที่สุด

¹ ดูรายละเอียดเรื่องการเรียนการสอนบทเรียนที่ 3 ซ้ำ 2 ครั้ง พร้อมกับผลความพึงพอใจที่เกิดขึ้นได้ใน บทที่ 5

7.2.5 ประเด็นเรียนรู้สำหรับการวิจัยชั้นเรียน

(1) การวิจัยชั้นเรียน คือ กระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ

งานวิจัยชั้นนี้ได้มุ่งแก้ปัญหาการเรียนการสอนเรื่อง “การเพิ่มทักษะการนำไปใช้” ดังที่ได้กล่าวไป ซึ่งในทางปฏิบัติ ผู้สอนหรือผู้วิจัยได้เคยพยายามแก้ปัญหาที่มาหลายภาคการศึกษาแล้ว (ผู้สอนวิชานี้ เป็นคนเดียวกันมาตลอด 7 ภาคการศึกษา) แต่ไม่เกิดผลเป็นที่ประจักษ์ เมื่อได้มาทำวิจัยชั้นเรียนในภาคการศึกษานี้ ทำให้ได้วางแผนการสอนอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะการนำไปใช้ของตนเองได้มากขึ้นในเชิงลึกอย่างแท้จริง ในครั้งนี้จึงทำให้ผู้วิจัยเข้าใจ และเห็นประโยชน์ของการวิจัยชั้นเรียนมากขึ้น ดังที่ Best, 1981 (เล่มเดียวกัน) กล่าวไว้ว่า การวิจัยชั้นเรียน เป็นกระบวนการแก้ปัญหาโดยผ่านการวางแผน การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการตีความหมายข้อมูลอย่างมีระบบ ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้เริ่มต้นที่ การกำหนดปัญหาที่ต้องการแก้ไขให้ชัดเจน แล้ววางรูปแบบการเรียนการสอนตามกรอบของกระบวนการที่เชื่อว่า สามารถแก้ปัญหานั้นได้ (กระบวนการ PAR) จากนั้นก็ดำเนินการวิจัยรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ผลการวิจัย จนทำให้ทราบว่า กระบวนการ PAR สามารถนำมาใช้ในการสอน และช่วยเพิ่มทักษะการนำไปใช้ให้นักศึกษาได้เป็นอย่างดี นับว่าการวิจัยนี้เป็นกระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบโดยแท้จริง

(2) การรวบรวมข้อมูลจากผู้เรียน เป็นสิ่งสำคัญในการวิจัย

Barbara M. and Sheila P. (เล่มเดียวกัน) และ Bruce Rochis (เล่มเดียวกัน) ได้กล่าวไว้ว่า “การรวบรวมข้อมูลจากผู้เรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการดำเนินงาน โดยเฉพาะข้อมูลที่ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้าง” ซึ่งในการนี้ ทั้งสองได้แนะนำวิธีการรวบรวมข้อมูลไว้หลายวิธี โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้ 3 วิธี คือ

- การทำแบบสอบถาม แบบข้อคำถามอัตนัย วัดความพึงพอใจของนักศึกษา
- Rating Form การให้นักศึกษาประเมินกระบวนการเรียนการสอนด้วยการให้คะแนนความพึงพอใจ
- ผู้เรียนประเมินตนเอง (Self-Evaluation) ด้วยการเขียนอธิบายเชิงพรรณนา

ในการนี้ แบบสอบถามที่เป็นข้อคำถามอัตนัย สำหรับวัดความพึงพอใจของนักศึกษา ที่มีต่อกระบวนการ PAR นั้น ช่วยรวบรวมข้อมูลเชิงลึก ที่สามารถนำไปวิเคราะห์ต่อเนื่องถึง "ทักษะการนำไปใช้" ที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาได้อีกด้วย นอกจากนี้ การให้นักศึกษาให้คะแนนความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนการสอนด้วย Rating Form ก็ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ง่ายขึ้น ในเรื่องของการสร้างกระบวนการเรียนการสอน อยู่ในรูปแบบที่นักศึกษาชื่นชอบมากที่สุด รวมถึงการให้นักศึกษาประเมินตนเอง ด้วยการเขียนอธิบายพรรณนา ก็ช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่แท้จริงว่า นักศึกษาเกิดพัฒนาการทางทักษะต่าง ๆ เนื่องจากได้เข้าร่วมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR หรือเกิดจากปัจจัยอื่นภายนอกห้องเรียน

เมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้เรียนรู้ว่า การเลือกใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญสำหรับงานวิจัย เพราะต้องเลือกใช้วิธีการที่น่าเชื่อถือ และต้องเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้ครบถ้วน สามารถนำมาวิเคราะห์และสรุปผลได้อย่างถูกต้องชัดเจน หากเลือกวิธีการรวบรวมข้อมูลไม่ดี ก็จะทำให้เก็บข้อมูลได้ไม่ครบ ไม่สามารถสรุปผลได้ และยังไม่สามารถกลับไปเก็บข้อมูลซ้ำได้อีกด้วย เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เป็นเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นแล้วจบลง ต่างกับการวิจัยเชิงทดลองที่สามารถควบคุมตัวแปร และทดลองซ้ำได้อีกหลาย ๆ ครั้ง

(3) กระบวนการ PAOR เป็นแนวทางที่เหมาะสมกับการวิจัยชั้นเรียน

กระบวนการวิจัยชั้นเรียนประกอบด้วยการวางแผนวิจัย (Planning) ปฏิบัติตามแผน (Acting) เก็บรวบรวมข้อมูล (Observing) และสะท้อนความรู้ ข้อค้นพบ ข้อสังเกต (Reflecting) หรือเรียกย่อ ๆ ว่า "กระบวนการ PAOR" (คุณครู,คอม,เล่มเดียวกัน)

สำหรับงานวิจัยชั้นนี้ได้ยึดแนวทาง PAOR เป็นหลักในการดำเนินงานวิจัย นับตั้งแต่ การวางแผนว่าจะใช้กระบวนการ PAR ในการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาที่นักศึกษาขาดทักษะการนำไปใช้ จากนั้นก็ได้ปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ ด้วยการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการวิจัย เพื่อการรวบรวมข้อมูลที่ครบถ้วน จนสุดท้ายก็ได้สะท้อนความรู้ ข้อค้นพบ ข้อสังเกตต่าง ๆ ออกมาเป็นรูปเล่มดังรายงานเล่มนี้ นอกจากนี้ก็ยังได้นำผลการวิจัยไปนำเสนอในที่ประชุมวิชาการต่าง ๆ ที่ได้รับเชิญไปอีกด้วย

ในการนี้ผู้วิจัยจึงได้เรียนรู้ว่า กระบวนการ PAOR สามารถใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัยชั้นเรียนได้ดี และค่อนข้างเหมาะสม เพราะเป็นแนวทางกว้าง ๆ ที่ผู้วิจัยสามารถกำหนดรายละเอียดในการดำเนินงานเองได้อย่างอิสระ จนกระทั่งบรรลุผลตรงประเด็นในที่สุด

7.2.6 ประเด็นเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับงานวิจัย

(1) สภาพการเรียนรู้มีผลต่อความสามารถในการคิดของนักศึกษา

การวิจัยชิ้นนี้จัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ PAR ทำให้เกิดผลดีหลายประการ คือ ทำให้นักศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี และนักศึกษาเกิดทักษะการนำไปใช้ในหลาย ๆ มิติ รวมถึงเกิดพัฒนาการทางการเขียน การคิด ค่อนข้างดี ซึ่งลักษณะกระบวนการ PAR ที่ว่า Study – Reflection – Action นี้ นับเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ ได้คิดวิเคราะห์ และสรุปบทเรียนด้วยตัวเอง อันเป็นสภาพการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักศึกษาพัฒนาความสามารถทางการคิดของตนเองได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัย 7 ชิ้นที่ผ่านมา จึงยืนยันได้ว่า “สภาพการเรียนรู้ มีผลต่อ ความสามารถทางการคิดของนักศึกษา” ได้แก่

- ประกาย จิโรจน์กุล (2532) พบว่า สภาพการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาและคณาจารย์ มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษา
- อร่าม วัฒนะ (2536) พบว่า การจัดการเรียนการสอน แบบสืบสวนสอบสวน ส่งผลให้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา และความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดสูงกว่านักเรียนที่เรียนกับการสอนแบบปกติ
- รัชณี อ่อนพุ่ม (2538) และประยดา แสงอาสภวิริยะ (2547) นำการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหาของพิซซินี มาใช้ในการเรียนพบว่า นักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหาภายหลังการสอนสูงกว่าก่อนสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
- กนกนุช ขำภักตร์ (2539) พบว่า การเรียนการสอนที่เน้นสถานการณ์จริง ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความสามารถในการคิดเชิงอนุมาน ในระดับปานกลาง และเชิงนิรนัยในระดับสูง
- เบญจวรรณ ศรีโยธิน (2539) พบว่า การสอนภาคทฤษฎี ที่เน้นให้นักศึกษาได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ส่งผลให้นักศึกษามีความสามารถในการกำหนดแนวทางแก้ปัญหา สูงกว่าการสอนแบบปกติ

- มานิช ถาอ้าย (2541) พบว่า การเรียนแบบ “ใช้ปัญหาเป็นฐาน” ทำให้นักศึกษามีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
- อังคนาพร สอนง่าย (2546) พบว่า การเรียนแบบ “ใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้” ส่งผลให้นักศึกษามีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

(2) เจตคติของผู้สอน มีผลต่อการสร้างเสริมความสามารถของนักศึกษา

งานวิจัยของ ญรัฐพร คำศิริรักษ์ (2540) พบว่า เจตคติในการสอนของผู้สอน มีความสัมพันธ์กับ สมรรถนะการสอนเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการคิด ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันกับงานวิจัยชิ้นนี้ ที่ผู้สอนเริ่มต้นวางแผนวิจัยด้วยความเชื่อที่ว่า กระบวนการ PAR น่าจะนำมาใช้แก้ปัญหา “นักศึกษาขาดทักษะการนำไปใช้” ได้ดี โดยเมื่อดำเนินการไปตามความตั้งใจแล้ว ก็ทำให้บรรลุผลตามที่ตั้งเป้าประสงค์ไว้ แสดงให้เห็นชัดเจนว่า หากผู้สอนมีเจตคติที่ดีต่อการสอน ก็จะทำให้การเรียนการสอน มีแนวโน้มบรรลุเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ได้

7.3 ข้อสังเกต

7.3.1 กระบวนการ PAR ทำให้เกิดผลพลอยได้ดี ๆ หลายประการ

งานวิจัยชิ้นนี้ตั้งใจจะสร้างกระบวนการเรียนการสอนที่ช่วยเพิ่มทักษะการนำไปใช้ให้นักศึกษา ซึ่งเมื่อดำเนินการแล้ว ปรากฏว่านักศึกษาเกิดทักษะดังกล่าวเพิ่มขึ้นจริงในหลาย ๆ มิติ¹ โดยนอกจากมีทักษะนี้เพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีผลพลอยได้ดี ๆ เกิดขึ้นอีกหลายประการ ได้แก่

- (1) กระบวนการ PAR ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนการสอนที่สนุก
- (2) กระบวนการ PAR ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี ทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน
- (3) กระบวนการ PAR ทำให้นักศึกษาได้เปิดโลกทัศน์ และมีมุมมองใหม่ ๆ ที่ดีขึ้น ต่อคน และสังคมรอบข้าง

¹ ดูรายละเอียดเรื่องทักษะการนำไปใช้ที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา ได้โดยละเอียด ในบทที่ 6

(4) กระบวนการ PAR ทำให้นักศึกษาศรัทธาในความสามารถของตัวเองมากขึ้น

จากการให้นักศึกษาเขียนอธิบายถึงสาเหตุที่พึงพอใจกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละบทเรียน สาเหตุ 2 อันดับแรกคือ กระบวนการ PAR ทำให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจเนื้อหาอย่างแตกฉาน และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ² ซึ่งเหตุผลเหล่านี้เป็นเหตุผลที่ผู้วิจัยตั้งเป้าหมายและคาดหวังให้เกิดขึ้นอยู่แล้ว หากแต่ยังมีอีก 4 เหตุผลข้างต้นที่นักศึกษาเขียนตอบกลับมา ที่แสดงให้เห็นว่ากระบวนการนี้ยังผลดี ๆ อีกหลายประการที่ช่วยให้ชั้นเรียนมีบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดีขึ้น

นอกจากนี้ในกิจกรรมการฝึกปฏิบัตินอกสถานที่ แล้วให้นักศึกษาประเมินผลกิจกรรมด้วยการเขียนตอบข้อความคำถาม³ นอกจากจะตอบว่ากิจกรรมช่วยพัฒนาทักษะทางการคิดและการเขียนเพิ่มขึ้นแล้ว ก็มีนักศึกษาส่วนหนึ่งเขียนตอบมาว่า กิจกรรมได้ช่วยให้ตนเองมีมุมมองต่อคนและสังคมรอบข้างดีขึ้น

สุดท้ายที่ผู้สอนให้นักศึกษาเขียนประเมินตนเอง ด้วยการให้คะแนนพัฒนาการตนเอง นักศึกษาส่วนหนึ่งเขียนว่า ตนเองมีความสามารถทางความคิด และการเขียนดีขึ้นมาก แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาเกิดความศรัทธาในความสามารถของตนเองมากขึ้น อันจะทำให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของตัวเอง และเมื่อเห็นคุณค่าของตนเอง ก็ akan เห็นคุณค่าของผู้อื่นไปด้วย ซึ่งจะทำให้ นักศึกษากลายเป็นคนที่มองเพื่อนมนุษย์ในแง่ดีขึ้น รวมถึงไม่ดูถูกเหยียดหยามผู้อื่นอีกด้วย

7.4 ข้อเสนอแนะ

7.4.1 งานวิจัยชิ้นนี้ได้ทดลองใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) กับวิชาการเขียนสารคดี (นท.416) ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการนำไปใช้ให้นักศึกษาได้มาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า น่าจะนำกระบวนการนี้ไปใช้พัฒนาทักษะดังกล่าวให้กับ นักศึกษาในรายวิชาอื่น ๆ ได้อีก ด้วยแนวทางเดียวกันนี้

² ดูรายละเอียดเรื่องความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการ PAR ได้โดยละเอียด ในบทที่ 5

³ ดูรายละเอียดที่นักศึกษาเขียนตอบประเมินกิจกรรมการฝึกปฏิบัตินอกสถานที่ได้โดยละเอียด ในบทที่ 6

- 7.4.2 เนื่องจาก กระบวนการ PAR เป็นกระบวนการที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ในการเรียนการสอนที่มีปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ดังนั้นจึงน่าจะเป็นกระบวนการที่เหมาะสมกับการนำไปใช้แก้ปัญหาในชั้นเรียนที่มีอุปสรรคด้านตัวผู้เรียน ได้เช่นเดียวกัน
- 7.4.3 งานวิจัยชิ้นนี้ได้ทดลองใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) กับวิชาการเขียนสารคดี (นท.416) ซึ่งเป็นชั้นเรียนที่มีขนาดเล็ก คือมีนักศึกษาในตอนเรียนที่ 1 จำนวน 20 คน และตอนเรียนที่ 2 จำนวน 6 คนเท่านั้น แม้จะเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดี แต่ก็ยังเป็นเพียงชั้นเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยจึงเห็นว่า น่าจะมีการวิจัยที่ช่วยพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ที่จะเสริมสร้างทักษะการนำไปใช้ให้กับนักศึกษาในชั้นเรียนขนาดใหญ่กว่านี้ได้ต่อไป